

Les: Handhygiëne-regels

Met deze klinische les verhoog je het bewustzijn dat goede handhygiëne noodzakelijk is. De deelnemers leren ook wanneer ze handhygiëne moeten toepassen.

We kiezen voor een eenvoudiger uitleg dan de 5 momenten van de WHO. De 5 momenten van de WHO zijn abstract, roepen verwarring op en zijn meer gericht op een ziekenhuis-situatie. Vandaar dat HANDSOME de momenten eenvoudiger uitlegt: Kamer In (moment 1 van de WHO), Kamer Uit (momenten 4 en 5 van de WHO), Voor Schoon (moment 2 van de WHO), Na Vies (moment 3 van de WHO).

Hieronder vind je alle informatie die je nodig hebt voor het uitvoeren van deze les, nl. een inventaris van benodigdheden, een script dat je kan volgen bij het uitvoeren van de les en antwoorden op de meest gestelde vragen. Je hoeft het script niet precies te volgen. **De bijbehorende PowerPoint kan je vinden op:** www.zorgvoorbeter.nl/handsome

Aan het eind van de les bedenkt de groep een groepsdoel: een handhygiënemoment of situatie welke ze de komende tijd extra aandacht willen geven. Dit groepsdoel moet na afloop op een A4 poster gezet worden en daarna op een zichtbare plek voor de zorgmedewerkers geplaatst worden.

Deze klinische les is afkomstig van het project HANDSOME, verbeteren van handhygiëne in verpleeghuizen. HANDSOME werd ontwikkeld door de GGD Rotterdam-Rijnmond in samenwerking met het Erasmus MC, afdeling maatschappelijke gezondheidszorg en wordt mogelijk gemaakt door ZonMw.

Voor meer informatie over andere HANDSOME handhygiëne tools, kijk naar: www.zorgvoorbeter.nl/handsome. Heb je vragen over HANDSOME? Neem dan contact op met Gwen Teesing, g.teesing@rotterdam.nl

Wat er gekocht en gedaan moet worden voor de les

- De PowerPoint-presentatie downloaden. (www.zorgvoorbeter.nl/handsome)
- Reserveer een ruimte met een beamer en een flipover.
- Vraag de leidinggevende om aanwezig te zijn bij de les. Geef het onderstaande script aan de leidinggevende.

Handhygiëne-les

Algemene tips

- Praat langzaam.
- Maak aantekeningen tijdens de lessen zodat je het terug kunt koppelen aan de leidinggevende.

Benodigheden

- Laptop
- PowerPoint-presentatie
- Beamer
- Scherm
- Inschrijfformulier
- Flipover
- Stift voor flipover

Vorbereiding

- Zet de PowerPoint klaar [DIA 1]
- Zorg dat iedereen de PowerPoint kan zien.
- Leg het inschrijfformulier op tafel, dicht bij de deur.

Introductie

Script voor de leidinggevende: Allereerst wil ik uitspreken dat ik enorm trots ben op iedereen die hier zit en zoveel liefde en energie dag in dag uit in de zorg van onze bewoners steekt. We werken in de (ouderen)zorg omdat ons hart ligt bij deze groep kwetsbare mensen. Want ondanks de hoge werkdruk, zelfs met inzet van flexkrachten en vrijwilligers, doen we het toch maar weer iedere dag met z'n allen. Maar er zijn altijd verbeterpunten. En dat is goed. We zijn nooit uitgeleerd of klaar met verbeteren. Ik niet, en jullie ook niet. Zoals jullie misschien wel weten, let de Inspectie op handhygiëne. Dit moeten we nu écht gaan aanpakken, want onze kennis is niet meer up-to-date en handhygiëne is te weinig een aandachtspunt. Vaak wassen we onze handen niet op de juiste momenten, waardoor we op onnodige en niet belangrijke momenten de handen wassen. Terwijl we het juist willen doen ter bescherming van de bewoners! Handhygiëne is de meest belangrijke en simpele manier om de verspreiding van infecties tegen te gaan. _____ zal ons vandaag leren hoe we betere en effectieve handhygiëne kunnen doen.

Ik geloof dat jullie met jullie professionaliteit hier veel aan kunnen bijdragen. Zo zorgen we er met z'n allen voor dat we de beste en vooral veilige zorg kunnen bieden. Ik weet dat meer letten op handhygiëne op geen enkele manier het huiselijke gevoel en het contact met de bewoners zal verstoren. Wij als _____ (naam zorgorganisatie) verwachten dat jullie je

net als wij inzetten om met z'n allen, infectiepreventie hier te verbeteren. Daarbij hebben we jullie input en ideeën nodig, en die horen we dan ook graag.

Bewustwording over het belang van handhygiëne

Achtergrond: Veel mensen weten dat handhygiëne belangrijk is, maar beseffen niet wat de gevolgen zijn als je het niet uitvoert. We benadrukken dat we niet willen dat zichzelf, hun collega's, hun families en de bewoners ziek worden. Door goede handhygiëne kan je dit deels vermijden.

Actie: Ga naar DIA 2. Stel jezelf voor.

Script: Ik kan jullie veel vertellen over handhygiëne, maar door naar deze film te kijken, wordt het duidelijk waarom het nodig is.

Actie: Laat de film zien.

Script: Zoals je in het filmpje hebt gezien, zijn de handen van de arts besmet met bacteriën en virussen van de patiënt. De arts zit helemaal onder. Maar het ergst is wat hij met zijn handen doet. Je ziet dat hij handschoenen pakt. Deze zijn nu allemaal besmet en kunnen eigenlijk niet meer worden gebruikt voor een steriele handeling. Je ziet ook dat hij een hand geeft aan die mevrouw. Zij is nu ook (mogelijk) besmet.

Bezwaar: Maar de bewoners moeten hun weerstand opbouwen!

Antwoord: Mensen bouwen geen weerstand meer op na hun 18^e jaar. Ook is het belangrijk om te beseffen dat de mensen die in een verpleeghuis wonen heel kwetsbaar zijn en makkelijk ziek kunnen worden.

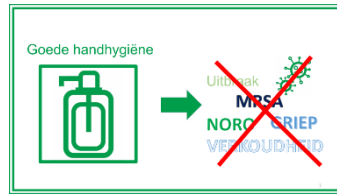
Bezwaar: Maar ik ben nooit ziek!

Antwoord: Het kan zijn dat jij een virus of bacterie overdraagt zonder je zelf ziek te voelen. Hiervoor zijn verschillende redenen:

- Je bent gezond. Je lijf kan gemakkelijk vechten tegen de bacterie of virus. Hierdoor voel jij je niet ziek.
- Je voelt je vaak niet gelijk ziek. De bacterie of het virus heeft tijd nodig voordat je je zelf ziek voelt.
- De bacteriën of virussen kunnen op je handen zitten zonder dat deze in je lijf komen. Hierdoor verspreid je ze wel, maar krijg je ze zelf niet binnen.

Al voel je je niet ziek, je kan een bacterie of virus verspreiden naar andere mensen.

Actie: Ga naar DIA 3.

Script: Wie van jullie heeft een noro-uitbraak meegemaakt? Je weet hoe vervelend het is: een hogere werkdruk doordat bewoners ziek zijn; collega's worden ook ziek waardoor je een nog hogere werkdruk hebt. Dit willen we allemaal vermijden door goede handhygiëne uit te voeren. We kunnen niet alleen noro vermijden door goede handhygiëne, maar ook andere ziektes, zoals griep en MRSA.

Actie: Ga naar DIA 4.

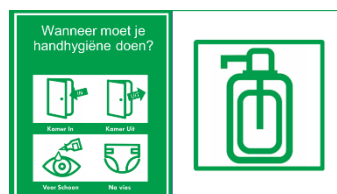
Script: Er zijn 3 redenen waarom wij willen dat jullie goede handhygiëne uitvoeren. We willen niet dat jullie, jullie collega's, jullie gezinnen en de bewoners ziek worden. Daarnaast is handhygiëne onderdeel van het toetsingskader van de Inspectie. Wat ook speelt zijn de kosten: we weten bijvoorbeeld dat een MRSA-uitbraak kan leiden tot hele hoge kosten: tot wel € 650.000 per jaar! Onze organisatie geeft dat liever aan jullie uit dan aan bijzondere maatregelen.

De momenten wanneer handhygiëne moet worden uitgevoerd

Achtergrond: De WHO hanteert de "5 momenten van de handhygiëne". Wij onderschrijven de WHO-richtlijn, maar leggen het anders uit. De WHO-richtlijn is gecompliceerd, moeilijk te onthouden en meer gericht op een ziekenhuis-situatie. Daarom hebben we gekozen om het te leren als: Kamer In, Kamer Uit, Voor Schoon, Na Vies. Met deze methode dek je alle momenten van de WHO.

Actie: Ga naar DIA 5.

Script: Als we ziektes willen vermijden, moeten we zorgen dat we allemaal handhygiëne doen op dezelfde momenten. Ik ga jullie nu vertellen wanneer je handhygiëne moet uitvoeren. Dit is: Kamer In, Kamer Uit, Voor Schoon, Na Vies.

Actie: Ga naar DIA 6.

Script: *Kamer In is: Je doet de kamerdeur van de bewoner open en loopt naar binnen. Je doet de deur dicht. Daarna doe je handhygiëne – altijd **in** de kamer van de bewoner.*

Actie: Ga naar DIA 7.

Script: *Voordat je de kamer uit gaat, doe je ook altijd handhygiëne. Dit is Kamer Uit. Dus: altijd **IN** de kamer. Als je de kamer al uitloopt, ben je te laat, want dan heb je de deurklink al aangeraakt met vieze handen. Als je een collega op de gang ziet met handschoenen aan, weet je dat hij/zij vergeten is om handhygiëne toe te passen en kan je diegene daarop aanspreken.*

Vraag: Moet ik nog steeds handhygiëne toepassen als ik alleen iets neerleg op een kamer en een bewoner niet aanraak?

Antwoord voor alleen iets neerleggen (zoals een handdoek): Als je alleen iets neerlegt (zoals een handdoek) en verder niets en niemand aanraakt op een kamer, hoef je geen handhygiëne toe te passen. Als je wel iets aanraakt op de kamer, maar de bewoner niet aanraakt, dan doe je geen "Kamer In", maar wel "Kamer Uit". Je moet **ALTIJD** handhygiëne doen voordat je de bewoner aanraakt en nadat je de bewoner hebt aangeraakt.

Vraag: Wat doe je als je met de bewoner de kamer uitloopt?

Antwoord: Je wilt de deurklink toch met schone handen aanraken. Doe handhygiëne op de kamer van de bewoner. Nadat je de bewoner verlaat, doe je weer handhygiëne.

Vraag: Wat doe ik als twee bewoners een kamer delen?

Antwoord: Je beschouwt het als twee kamers. Je beschouwt het gordijn (of de denkbeeldige afscheiding) net als een deur. Elke "kamer" (zoals je het hebt geleerd bij Kamer in/Kamer uit) is dat deel van de kamer dat hoort bij één bewoner.

Bezwaar: Bij Kamer Uit is het onlogisch dat we handhygiëne in de kamer van de bewoner moeten doen.

Antwoord: Dit is de standaard waar we voor gekozen hebben, want op deze manier maak je de deurklink niet vies. Als jullie het allemaal op dezelfde manier doen, worden minder bacteriën en virussen verspreid. Het verspreiden van bacteriën en virussen kan nog verder beperkt worden als we steeds buiten de kamer van de bewoner nogmaals handhygiëne doen, maar dan zijn we de hele dag alleen bezig met het desinfecteren van de handen.

Als je met kleine flesjes handalcohol werkt, kun je ervoor kiezen om handalcohol direct te gebruiken na het verlaten van de kamer voordat je iets anders aanraakt.

Actie: Ga naar DIA 8.

Script: Je moet voor een schone handeling altijd handhygiëne uitvoeren. Er zijn 2 soorten schone handelingen: handelingen waarbij je de huidbarrière doorbreekt (invasieve handelingen) en het geven van eten en/of pillen. Invasieve handelingen zijn bijvoorbeeld: injecteren en wondzorg. Wat voor andere invasieve handelingen voeren jullie uit?

Vóór invasieve handelingen moet je altijd handhygiëne doen én handschoenen gebruiken. Zoals je in de video hebt gezien: als je je handen niet desinfecteert voordat je handschoenen pakt, komen er virussen en bacteriën op je handschoenen. Het gevolg is dat je die handschoenen niet meer kunt gebruiken voor een schone handeling.

Handschoenen zijn nooit een vervanging voor handhygiëne. Hier zullen we het straks meer over hebben.

Net als thuis, moet je handhygiëne doen voor het bereiden van eten.

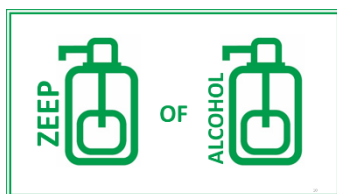
Actie: Ga naar DIA 9.

Script: Na Vies is na mogelijke aanraking met lichaamsvocht. Dit kan van jezelf zijn of van de bewoners. Hier moet je bijvoorbeeld denken aan: snot, bloed, urine, speeksel of braaksel.

*Probeer om zoveel mogelijk van **schoon naar vies** te werken. Dit betekent dat je de vieze klusjes aan het eind doet, net zoals je het tijdens je opleiding hebt geleerd. Een voorbeeld: Als je een kamer binnenkomt en je moet zowel een broodje maken als steunkousen bij de bewoner aandoen, maak dan eerst het broodje klaar. Doe daarna de steunkousen. Als je het andersom doet, moet je tussen het aandoen van de steunkousen en het maken van het broodje weer handhygiëne uitvoeren, want voor het maken van eten, moet je altijd handhygiëne doen. Probeer de komende weken zoveel mogelijk over de volgorde van je werk te denken en handiger keuzes te maken. Natuurlijk zal het niet altijd lukken om van schoon naar vies te werken, maar zie wat je wel kunt bereiken.*

Actie: Ga naar DIA 10.

We hebben het steeds over handhygiëne, maar wat is dat eigenlijk? Handhygiëne is je handen WASSEN met water, zeep en een papierenhanddoek OF handen desinfecteren met handalcohol. Je moet dit nooit direct achter elkaar doen. Dit is heel slecht voor je handen. Je moet je handen ook nooit wassen met afwasmiddel. Afwasmiddel is gemaakt om de vetten van pannen af te halen. Het haalt alle goede vetten van je handen weg. Hierdoor worden je handen droog.

In de meeste gevallen is handalcohol de beste keus. Je moet alleen je handen wassen als je zelf naar de wc gaat, of als je handen plakkerig aanvoelen, nat of zichtbaar vuil zijn.

Mijn advies is om zo vaak mogelijk handalcohol te gebruiken. Er zijn verschillende redenen hiervoor. Het voelt misschien tegenstrijdig, maar water droogt je handen uit. Denk aan als je een bad neemt. Als je uit het bad komt, zijn je handen helemaal rimpelig door uitdroging. Handalcohol, daarentegen, heeft een zogenoemde "terugvetter". Handalcohol is speciaal gemaakt zodat je handen niet uitdrogen en bevat een soort crème. Handalcohol is ook veel sneller in gebruik. Verder kun je, terwijl je je handen desinfecteert, een praatje houden met de bewoner. Dit is veel socialer dan wanneer je bij een wastafel staat om je handen te wassen.

Vraag: Het is toch niet hygiënisch als ik steeds een klein vies flesje handalcohol pak?

Antwoord: Kijk naar de volgorde van de handelingen: Je pakt een flesje handalcohol. Je doet wat handalcohol in één hand. Vervolgens doe je dat flesje terug in je zak. Daarna desinfecteer je je handen. Omdat je dat flesje niet meer pakt, is het niet zo belangrijk wat er aan de buitenkant van dat flesje zit want je desinfecteert je handen pas nadat het flesje al is opgeborgen. Wel is het zo dat je een klein flesje niet mag hergebruiken. Als de vloeistof op is, gooi je het weg.

Vraag: Ik heb eczeem. Ik kan geen handalcohol gebruiken.

Antwoord: In de Richtlijn Bedrijfsarts staat over contacteczeem:

- Bij zichtbaar vervuilde handen: water en zeep gebruiken
- Bij niet-zichtbaar vervuilde handen: handalcohol gebruiken
- Invetten: 6x daags 50% vaseline 50% cetomacrogol crème FNA

Verder zijn er verschillende soorten handalcohols. Je kunt je leidinggevende vragen of je verschillende soorten mag uitproberen.

Bezwaar: Handalcohol doet pijn.

Antwoord (zie hierboven): Bij zorgmedewerkers die last hebben van kloofjes of eczeem kan het gebruik van handalcohol pijnlijk zijn. Zij kunnen het beste hun handen tijdelijk alleen met water en zeep wassen. Zodra de kloofjes over zijn, is het echter beter om over te stappen op handalcohol, omdat professionele handalcohol een crème bevat waardoor de kloofjes minder snel terugkomen. Voor mensen met een sneetje op hun handen: gebruik een waterafstotende pleister.

Probleem: Bij mijn organisatie zijn de bewoners verantwoordelijk voor het inkopen van de handschoenen, maar deze zijn van slechte kwaliteit.

Antwoord: Jouw werkgever is wettelijk verplicht om ervoor te zorgen dat jullie veilig kunnen werken. Hieronder vallen goede handschoenen. Je kunt het gesprek aangaan met je werkgever, maar dit zal ik ook terugkoppelen. Voor meer informatie, kijk op de website van Zorg voor Beter: www.zorgvoorbeter.nl/aanschaf-handschoenen.

Bezwaar: Het slaat nergens op dat wij ons zoveel bezig moeten houden met handhygiëne. De bewoners verspreiden toch ook bacteriën?!

Antwoord: Het klopt dat bewoners bacteriën kunnen verspreiden, maar we weten uit de literatuur dat de verspreiding vooral door zorgpersoneel gebeurt. Ik wil je een voorbeeld geven: De moeder van mijn collega heeft op dit moment norovirus. Ze is bedlegerig en woont in een verpleeghuis. De enige personen met wie ze in contact komt is het zorgpersoneel. Het zorgpersoneel heeft het norovirus dus meegenomen van een andere patiënt.

Vraag: Moet ik echt iedere keer handhygiëne doen voordat ik een bewoner aanraak?

Antwoord: Er zijn vier uitzonderingen: een hand geven, een knuffel geven, een schouderklopje en een hand aanraken. Dit is anders dan in een ziekenhuis. In een ziekenhuis zijn er geen uitzonderingen en moet je handhygiëne altijd doen.

Bezwaar: Ik wil geen handalcohol gebruiken want ik heb gehoord dat het niet goed voor je is.

Antwoord: Het in 2017 verschenen rapport van de Gezondheidsraad (*Zorgvuldig omgaan met desinfectantia*) heeft tot nogal wat commotie geleid rondom het veelvuldig gebruik van desinfecterende (bacteriedodende) middelen. In dit rapport komt naar voren dat men vreest dat het veelvuldig gebruik van desinfecterende middelen zou kunnen leiden tot resistentie van bacteriën tegen het desinfecterende middel (waardoor het middel niet meer bacteriedodend is), en tegen antibiotica. Dit is echter niet bewezen. Bij sommige desinfecterende middelen is de kans groter dat ze leiden tot resistentie, namelijk quaternaire ammonium-verbindingen, chloorhexidine, bisfenolen, en zilver. Bisfenolen zijn mogelijk aanwezig in bepaalde merken handalcohol. Je zou dit kunnen nagaan bij je leverancier. Maar nogmaals, het is niet bewezen dat deze middelen leiden tot meer resistentie. Verder zegt de Gezondheidsraad dat het gebruik van desinfectanten bij consumenten thuis of op kantoor vermeden moet worden. Maar dat geldt volgens hen zeker niet voor de gezondheidszorg. Het rapport zegt hierover: “In professionele sectoren zou het gebruik van desinfectiemiddelen alleen moeten worden bevorderd waar ze een duidelijke meerwaarde hebben bij de preventie of bestrijding van infecties of schade.” Hieronder valt het gebruik van handalcohol in verpleeghuizen. De voorzitter van de gezondheidsraad, Pim van Gool, heeft naar aanleiding van het rapport een onhandige uitspraak gedaan in de krant (AD), namelijk dat er geen bewijs zou zijn dat het nodig is om bij gewoon patiëntencontact steeds je handen te desinfecteren. Gelukkig nuanceerde hij zijn uitspraken later in een artikel in Nursing (januari 2017) waarin hij aangeeft dat hij de WIP-richtlijnen voor handhygiëne onderschrijft. Wat hij zich wel afvraagt, is of handhygiëne nodig is bij sociaal contact met patiënten, zoals bij het geven van een hand. Volgens de WIP-richtlijn is handhygiëne niet nodig bij vluchtig contact met bewoners zoals een schouderklopje, een hand geven, een hand aanraken of een knuffel geven. Dit komt ook overeen met de internationale regels voor handhygiëne in verpleeghuizen. Er is dus niets nieuws aan zijn uitspraak wat betreft verpleeghuizen.

Vraag: De bewoners klagen dat, als ik handalcohol gebruik en daarna hun ogen druppel, het pijn doet in hun ogen.

Antwoord: Als je handalcohol gebruikt, moet je je handen blijven wrijven totdat ze helemaal droog zijn. Als je dat doet, zullen hun ogen niet prikken. Je moet trouwens handschoenen dragen als je ogen druppelt want je hebt mogelijk contact met lichaamsvocht.

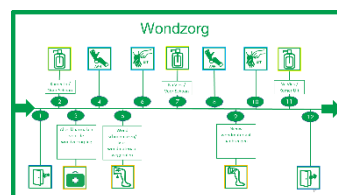
Actie: Ga naar DIA 11.

Script: Ik wil het nu hebben over **handschoenen**. Handschoenen gebruik je als je verwacht in contact te komen met lichaamsvocht. Je moet ze dus bij een invasieve handeling gebruiken of bij een andere handeling waarbij je verwacht in aanraking te komen met lichaamsvocht. Handschoenen zijn geen vervanging voor handhygiëne! Zoals je in de video zag: als je geen handhygiëne doet vóór het pakken van de handschoenen, zijn meerdere handschoenen al verontreinigd. Handschoenen zijn ook geen goede bescherming zijn voor jou tegen bacteriën en virussen. Deze kunnen alsnog op je handen komen. Vandaar dat je na gebruik van handschoenen ook handhygiëne moet toepassen.

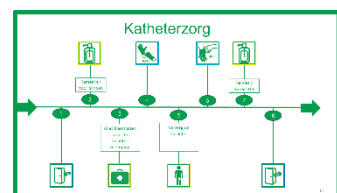
We gaan nu kijken naar drie specifieke momenten die vaak voorkomen in de ouderenzorg: wondzorg, katheterzorg en injecteren. Dit zijn momenten wanneer de bewoner extra vatbaar is voor infectieziektes.

Actie: Ga naar DIA 12.

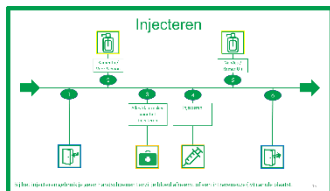
Script: Bij wondzorg, moet je zelfs drie keer je handen desinfecteren en twee keer handschoenen aandoen omdat je werkt van vies naar schoon. Doe handhygiëne. [VOOR SCHOON] Pak alles en zet het op een schone tafel. Maak alle materialen open. Doe handschoenen aan. [MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Haal het oude verband weg. Maak de wond schoon. Trek de handschoenen uit en doe handhygiëne. [NA VIES] Doe verse handschoenen aan. [MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Breng het nieuwe verband aan op de wond. Trek de handschoenen uit en doe handhygiëne. [NA VIES]

Actie: Ga naar DIA 13.

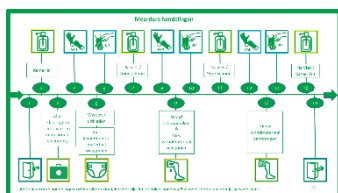
Script: Voor katheterzorg is het iets eenvoudiger. Je desinfecteert je handen maar twee keer en je hebt maar één paar handschoenen nodig. Doe handhygiëne. [VOOR SCHOON] Leg alles klaar voor de katheterzorg op een schone tafel. Maak alle materialen open. Doe handschoenen aan. [MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Doe de nodige katheterzorg. Trek de handschoenen uit en doe handhygiëne. [NA VIES]

Actie: Ga naar DIA 14.

Script: *Injecteren is vergelijkbaar met katheterzorg. Doe handhygiëne. [VOOR SCHOON] Pak alles en zet het op een schone tafel. Maak alle materialen open. Doe handschoenen aan ALS je bloed afneemt of een intraveneuze (iv) canule plaatst. [MOGELIJK CONTACT LICHAAMSVOCHT] Anders doe je geen handschoenen aan. Geef de injectie. Als je handschoenen aan hebt, trek ze nu uit. Doe handhygiëne. [NA VIES]*

Actie: Ga naar DIA 15.

Script: *Als je meerdere zorgtaken achter elkaar uitvoert, kan dit betekenen dat je meerdere keren handhygiëne moet uitvoeren, zelfs als alle handelingen bij één bewoner plaatsvinden. Ik wil je hiervan een voorbeeld geven. Stel je voor dat je twee handelingen moet doen: de bewoner wassen en wondzorg geven. Dan heb je meerdere “VOOR SCHOON/NA VIES” momenten. Dit is hoe het eruit moet zien:*

Je loopt binnen. Je doet handhygiëne. [KAMER IN] Je zet alles klaar voor het wassen en de wondverzorging. Je doet nu handschoenen aan. [MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Je wast de bewoner en gooit oud incontinentiemateriaal weg. Je doet de handschoenen uit en doet handhygiëne. [NA VIES] Je maakt het nieuwe verband open zodat je het straks kunt pakken. Je doet nu handschoenen aan. [MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Je haalt het oude verband weg en maakt de wond schoon. Je trekt de handschoenen uit, doet handhygiëne en doet nieuwe handschoenen aan. [NA VIES, MOGELIJK CONTACT MET LICHAAMSVOCHT] Je brengt het nieuwe verband aan. Je trekt je handschoenen uit en doet vervolgens handhygiëne. [NA VIES]

Ik wil het nog over twee dingen hebben: de was en de medicatie/koffieronde.

Actie: Ga naar DIA 16.

Script: Er zijn eigenlijk maar drie hygiënische mogelijkheden voor de **was**. Die zijn:

- Je doet de was in een waszak in de kamer: knoop de waszak dicht, doe handhygiëne en verlaat de kamer.
- Je neemt de waskar mee de bewonerskamer in: gebruik de pedalen van de waskar, doe de was erin en doe handhygiëne voordat je de kamer verlaat.
- Je laat de waskar op de gang, maar de deur van de bewonerskamer blijft open: breng de was naar de waskar zonder de deur of de klink aan te raken, gebruik de pedalen van de waskar en doe de was erin. Doe daarna handhygiëne. [Deze wordt weinig gedaan, maar is wel een optie.]

Welke kunnen jullie hier doen? Ik kan je nu al vertellen: draagbare (open) wasmanden zijn niet hygiënisch.

Trouwens, je moet de was ook niet kiepen. Denk aan als je bloem kiept in een kom. Dan komt er veel bloem in de lucht. Hetzelfde geldt voor bacteriën en virussen. Als je de was kiept, komen bacteriën en virussen in de lucht. Je kunt beter de was zetten in de waskar.

[Bespreken]

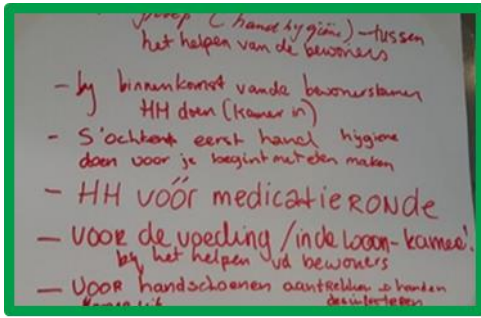
Actie: Ga naar DIA 17.

Script: Het tweede wat ik wil bespreken is de **medicatie/ronde/koffieronde**. Het is niet realistisch om te verwachten dat je handhygiëne doet bij iedere bewoner als je een medicatie/ronde hebt. Dus op zo'n moment: doe handhygiëne vóór het begin van de medicatie/ronde. Je mag dan van kamer naar kamer gaan zonder handhygiëne MITS je niets aanraakt. Zodra je iets aanraakt, moet je Kamer Uit doen. Als je verwacht de bewoner aan te raken, en je weet meestal welke bewoners dat zijn, moet je zowel Kamer In als Kamer Uit doen.

Vanaf nu wordt verwacht dat je de regels voor handhygiëne toepast.

Groepsdoel

Voorbeeld van groepsdoelen onder elkaar

Achtergrond: Deze les is tot nu toe vooral passief. Nu willen we dat mensen actief gaan nadenken over de stof die ze hebben geleerd. Dit doen ze door een groepsdoel te maken. Laat iedere groep één groepsdoel maken. Zorg ervoor dat het groepsdoel klopt volgens de handhygiëne regels. Het groepsdoel moet ook enige relatie hebben met handhygiëne.

Actie: Ga naar DIA 18.

Script: Jullie hebben net geleerd wanneer je handhygiëne moet toepassen. Vanaf nu wordt het verwacht dat je dit toepast. Maar, we willen ook dat jullie kiezen voor een situatie of moment dat jullie extra aandacht gaan geven. Wat is een situatie of moment dat jullie haalbaar vinden en waarvan jullie denken dat het veel aandacht nodig heeft?

Voorbeelden:

- Handalcohol pakken bij het begin van de dienst.
- Collega's aanspreken.
- Zijn de kleine flesjes handalcohol op? Melden en bestellen!
- Handhygiëne doen voordat je eten bereidt in de woonkamer.
- Handhygiëne toepassen na elk bewonerscontact met lichaamsvocht in de huiskamer.
- Gelijk je handen desinfecteren nadat je handschoenen uitdoet.
- Handen desinfecteren voordat je handschoenen aantrekt.
- Handschoenen niet de gang op dragen.
- Handalcohol gebruiken na binnenkomst van de bewonerskamer. (Kamer in)
- Handhygiëne doen voordat je de kamer verlaat. (Kamer uit)
- Handhygiëne vóór de medicatieronde doen.
- Reflecteren na een handeling.
- Handen desinfecteren voor een schone handeling.
- De was in de zakken doen.
- De deur openhouden bij het gebruik van de werkkar.
- Geen was meer kiepen.
- Je knoopt de vuilnis dicht, doet handhygiëne en gaat daarna de kamer uit met de vuilnis.
- Handen desinfecteren na het deponeren wasgoed in de kar.
- Waskarren meenemen in de bewonerskamer.

Actie: Bespreek de momenten/situaties die genoemd worden en laat de deelnemers er uiteindelijk één uitkiezen die ze het belangrijkste of meest realistisch vinden. Vraag degene die dit doel heeft bedacht om dit op de flipover te schrijven.

Actie: Ga naar DIA 19.

Script: Veel succes met handhygiëne!

Actie: Maak een foto van de flipover aan het eind van de dag.

Terugkoppeling na de les

Actie:

- Vertel aan je leidinggevende alle bijzonderheden die werden verteld door de medewerkers (bijv. dat ze de handalcohol niet prettig vinden, dat ze handcrème missen op de afdeling).
- Maak een poster met de groepsdoelen en deze ophangen.